

UTBILDNINGSPÅSKOTTET

Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?

RIKSDAGENS UTBILDNINGSPÅSKOTT

Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?

Lärarutbildningen är ett område som tidigt kom upp när utbildningsutskottet började diskutera sin roll i fråga om uppföljning av riksdagens beslut. Efter som utvärderingar av lärarutbildningen planerades både av Högskoleverket och Utbildningsdepartementet valde utskottet att koncentrera sin egen uppföljning till frågor om hur riksdagens beslut om mål och riktlinjer för skolverksamheten har slagit igenom i lärarutbildningen.

Inom utskottets kansli har en undersökning genomförts med hjälp av en medarbetare i Riksdagens revisorers kansli, revisionsdirektör Ingemar Delveborn. Han har också skrivit rapporten. Ansvarig inom utskottskansliet har varit föredraganden Görel Sävborg-Lundgren. Undersökningen har koncentrerats till fem områden om vilka utbildningsutskottet i sina betänkanden gjort uttryckliga markeringar av sambandet mellan lärarutbildningen och läroplanen för skolan.

Utskottet bedömer undersökningens resultat som så intressant att rapporten bör göras tillgänglig för en vidare krets.

Stockholm i maj 1996

Jan Björkman

Olof Marcusson

1996-04-25

Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?

En undersökning av hur grundskollärarutbildningen påverkas av statsmakternas beslut om läroplaner och andra riktlinjer för skolverksamheten

Ingemar Delveborn,
på uppdrag av utbildningsutskottet

Innehållsförteckning

RIKSDAGENS UTBILDNINGSPÅSKOTT	2
Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?	2
1. Sammanfattning	5
2. Bakgrund	6
3. Syftet med undersökningen samt avgränsningar	7
4. Allmänt om lagar, förordningar och läroplaner	7
5. Utbildningsutskottets markeringar	9
6. Allmänt om grundskollärarutbildningarna	10
7. Utbildningsutskottets undersökning: genomförande	13
8. Resultatet av undersökningen	13
Allmänt	13
Ämnet elev- och föräldrainflytande	14
Ämnet utvecklingssamtal	14
Ämnet alkohol, narkotika och tobak (ANT)	15
Ämnet sex och samlevnad inkl. homosexualitet	16
Ämnet informationsteknik (IT)	16
Har grundskollärarutbildningen påverkats av vad utskottet anfört?	17
Synpunkter i övrigt	18
9. Övriga rapporter som behandlat de aktuella frågeställningarna	20
10. Slutsatser	22
Enkät angående innehållet i utbildningsprogrammen för grundskolläraryxamen 1–7 och grundskolläraryxamen 4–9	25

1. Sammanfattning

Denna undersökning har haft som syfte att försöka avgöra i vilken grad lärutbildningen i landet påverkats av statsmakternas beslut om läroplaner och andra riktlinjer för skolverksamheten. Ett andra syfte har varit att se i vilken mån markeringar i utbildningsutskottets betänkanden har påverkat innehållet i utbildningen.

I en enkät har programansvariga för grundskollärarytbildningen fått svara på i vilken grad fem angivna kunskapsområden ("temaämnen") tas upp i lärutbildningen. Kunskapsområdena är

- elev- och föräldrainflytande
- utvecklingssamtal
- alkohol, narkotika och tobak (ANT)
- sex- och samlevnadsfrågor samt
- informationsteknik (IT).

Dessa kunskapsområden har det gemensamt att de har fått en ökad tyngd i den nya läroplanen, och de har också varit föremål för uttalanden från utbildningsutskottets sida.

Undersökningen visar att det är förenat med vissa svårigheter att få en bra bild av innehållet i grundskollärarytbildningen. Programansvariga är många gånger osäkra på om de nämnda kunskapsområdena verkligen tas upp i utbildningen. Det är egentligen bara de enskilda lärarna som kan ge exakt information om innehållet i de kurser som ingår i utbildningarna till grundskollärare. Samtliga programansvariga som fått besvara enkäten anser dock att de fem aktuella kunskapsområdena tas upp i respektive högskolas utbildning av grundskollärare.

Kunskapsområdena är dock inte alltid uttryckligen nämnda i relevanta kursplaner. Elev- och föräldrainflytande nämns i drygt hälften av dessa kursplaner, medan ämnet utvecklingssamtal inte finns direkt nämnt i någon kursplan. ANT-frågor och frågor om sex och samlevnad inklusive homosexualitet tas oftast upp i studier inom ämnen som inte alla studerande läser. Endast i ett par fall nämns områdena i kursplaner till obligatoriska ämnen inom det praktisk-pedagogiska blocket. Undersökningen ger en splittrad bild av frågan om vilken IT-utbildning som blivande lärare erhåller. Kurserna har högst olika längd och ger i första hand de studerande en viss grundläggande vana att handskas med datorer. Däremot synes kurserna inte i samma grad vara inriktade på att lära de blivande lärarna hur man kan använda datorer som pedagogiskt hjälpmedel.

En slutsats i undersökningen är att kursplanerna ofta har en otydlig utformning. Detta kan vara en medveten strävan att decentralisera och överlåta utformningen i hög grad åt läraren. Det kan också vara ett sätt att handskas med den enligt många högskolor svåra frågan om vad som skall ingå i den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen. En annan slutsats är att de kunskapsområden som undersökningen gäller har svårt att få plats i en utbildning som huvudsakligen planeras på flera olika institutioner och fakulteter.

Undersökningen ger också en splittrad och osäker bild av frågan huruvida uppfattningar som utskottet gett uttryck för angående de nämnda kunskapsområdena har påverkat innehållet i utbildningen. Åtminstone några av högskolorna har i sina svar förklarat att en sådan påverkan har skett. Det finns också enkätsvar som visar på motsatsen. Många högskolor har inte heller velat besvara denna fråga.

I undersökningen konstateras vidare att de nämnda kunskapsområdena inte omnämns i examensordningen för lärarutbildningarna. En fråga som avslutningsvis ställs i promemorian är om regeringen i tillräcklig omfattning knutit ihop examensordningen med läroplanerna.

2. Bakgrund

Under senare år har flera reformer inom högskolans område påverkat lärarutbildningen i Sverige. UHÅ har lagts ner och de relativt detaljerade nationella utbildningsplanerna har ersatts av en examensordning som mer anger den huvudsakliga inriktningen på utbildningen i fråga. Det tidigare linjesystemet har ersatts av program med relativt stor valfrihet både vad gäller ämnesval och i vilken ordning ämnena läses. Bland annat är det återigen möjligt att erhålla en lärarexamen på samma sätt som äldre adjunktutbildningar, dvs. genom att först skaffa sig ämneskunskaper och därefter en praktisk-pedagogisk påbyggnadskurs. Linjenämnderna har också försvunnit och ersatts av olika lokala beslutsorgan.

Förändringar har även skett vad gäller statens sätt att tilldela enskilda högskolor uppdrag och resurser. Via årliga regleringsbrev anges vilken typ av utbildningsprogram som respektive högskola får bedriva. För vissa utbildningsprogram, bland annat några av lärarutbildningarna, anges i regleringsbrev hur många examina som den enskilda högskolan förväntas "producera". Resurstilldelningen ges som en klumpsumma för varje högskola, som därefter själv får ansvara för fördelningen av medlen på olika utbildningsområden.

Sammantaget har reformerna lett till att den centrala styrningen av lärarutbildningen har minskat och att den tidigare regelstyrningen ersatts av en mer utpräglad målstyrning. Vidare har lärarutbildningen, åtminstone för sådana lärare som skall undervisa elever i högre årskurser, blivit mindre sammanhållen och fått en mer "akademisk" karaktär.

Mot denna bakgrund uppkommer av naturliga skäl ett behov av att utvärdera vilka effekter dessa nya styrformer har fått för den aktuella verksamheten. Utvärderingar av lärarutbildningen har nyligen genomförts av Högskoleverket och Utbildningsdepartementet. Under år 1995 har även Lärarförbundet genomfört en utvärdering av grundskollärarutbildningen (se avsnitt 9 i denna promemoria).

I riksdagen väcks varje år åtskilliga motioner som handlar om innehållet i lärarutbildningen. Ämnen (i det följande kallade temaämnen, eftersom de varken motsvarar akademiska discipliner eller skolämnen på grundskolans timplan) som tagits upp på det sättet har bl.a. varit

- elev- och föräldrainflytande
- utvecklingssamtal
- alkohol, narkotika och tobak (ANT)
- sex och samlevnad, inkl. homosexualitet
- informationsteknik (IT)

Utbildningsutskottet har i sina yttranden över motionerna givit uttryck för förväntan att dessa områden behandlas i lärarutbildningen. Riksdagen har dock inte gjort några tillkännagivanden till regeringen med anledning av dessa motioner.

3. Syftet med undersökningen samt avgränsningar

I denna promemoria görs ett försök att undersöka i vilken grad grundskolläroplanerna i landet tar upp dessa fem kunskapsområden. En avsikt med undersökningen är att försöka bedöma vilket genomslag statsmakternas riktlinjer för skolan fått i lärarutbildningen.

Det är också av intresse att försöka avgöra om det som utskottet yttrat i samband med motionsbehandling har fått genomslag i den faktiska utbildning som bedrivs vid de högskolor som meddelar lärarutbildningar.

Uppgifterna i undersökningen har i första hand inhämtats via en enkät till samtliga högskolor i landet som meddelar utbildning av grundskollärare 1–7 och 4–9. Den närmare utformningen av enkäten samt resultatet av undersökningen redovisas i avsnitten 7 och 8. Enkäten återfinns också i bilaga 1 till denna promemoria.

4. Allmänt om lagar, förordningar och läroplaner

I den av riksdagen antagna högskolelagen (1992:1434) anges vissa allmänna mål för högskoleutbildning. I 1 kap. 9 § anges målen för den grundläggande högskoleutbildningen. Där sägs att den studerande skall erhålla en förmåga till självständig och kritisk bedömning, förmåga att självständigt lösa problem och förmåga att följa kunskapsutvecklingen inom det område som utbildningen avser. Lagen ställer inga specifika krav på särskilda delar av grundutbildningen.

Regeringen har med utgångspunkt från denna lag utformat mer konkreta mål för högskolan i högskoleförordningen (1993:100). Denna förordnings bilaga 3 utgörs av en examensordning. I denna anges vilka examina som får avläggas inom grundläggande högskoleutbildning och för varje examen kraven på studiernas omfattning samt målen som studenten skall ha uppfyllt för att få denna examen. Där anges således bl.a. kraven för att få grundskolläroplansexamen.

Målen för grundskolläroplanerna har formulerats i ett antal strecksatser. För att erhålla grundskolläroplansexamen skall studenten ha

- goda och för läroplanerna relevanta ämneskunskaper,

- de kunskaper och färdigheter som behövs för att som lärare förverkliga skolans mål och medverka i utvecklingen av grundskolans verksamhet,
- god självkänedom och social kompetens och därigenom förmåga att bedriva lärararbete samt att i samarbete med andra lösa de i skolan förekommande uppgifterna,
- sådana insikter i pedagogik, specialpedagogik, didaktik, psykologi och metodik som krävs för att bedriva den undervisning som utbildningen är inriktad mot och lösa normala elevvårdsproblem i skolan,
- förmåga att belysa allmänmänskliga och övergripande frågor som t.ex. existentiella och etiska frågor, jämställdhetsfrågor, miljöfrågor samt internationella och interkulturella frågor,
- redovisat ett examensarbete i vilket ingår att relatera de vetenskapliga teorier studenten blivit förtrogen med till de kommande arbetsuppgifterna.

För att erhålla grundskollärorexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 skall studenten därutöver ha

- särskild kännedom om grundläggande läs- och skrivinläring och /eller om grundläggande matematikinläring.

Som framgår nämns i examensbeskrivningen förmåga att belysa allmänmänskliga och övergripande frågor. Varken ANT eller sex och samlevnad nämns bland exemplen på sådana frågor. Inte heller elev- och föräldra- inflytande, utvecklingsamtal eller IT omnämns i examensbeskrivningen.

Den nya läroplanen (Lpo 94), som ersatte 1980 års läroplan för grundskolan, utgår från en ansvarsfördelning där staten anger de övergripande målen och riktlinjerna för skolverksamheten medan kommunerna svarar för genomförandet. Läroplanen skall styra skolan och innehåller bindande föreskrifter för dess verksamhet. Här formuleras skolans värdegrund, dess uppgifter, mål och riktlinjer samt ansvarsförhållanden. Läroplanen är en regeringsförordning och bygger på den av riksdagen antagna skollagen (1985:1100) och de riktlinjer för utformningen av läroplanen som riksdagen har angett.

Den nya läroplanen behandlar bland annat frågan om elev- och föräldra- inflytande. Enligt planen skall skolan ha som mål att eleverna tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö och successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan. Lärarna skall i sin tur i undervisningen se till att varje elev får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Lärarna skall också samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation och kunskapsutveckling.

Härtill skall skolan enligt läroplanen ansvara för att lärarna i sin undervisning integrerar ämnesövergripande kunskapsområden i olika ämnen. Sådana kunskapsområden är exempelvis sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger.

I grundskoleförordningen (1994:1194) föreskrivs i 7 kap. 2 § att lärare, elev och elevs vårdnadshavare minst en gång varje termin skall samtala om

hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal).

Utskottets uttalanden vad gäller de fyra förstnämnda temaämnena är sålunda i linje med de krav som ställs på lärare i Lpo 94 och i grundskoleförordningen. Däremot finns inte uttryckligen sagt i examensordningen att det för grundskolläraryxamen skall krävas kunskaper inom dessa fyra temaämnen. När det gäller IT-frågorna finns inte något direkt utsagt i läroplanen eller grundskoleförordningen och inte heller i examensordningen, men utskottet har bedömt det som viktigt att kunskaper om IT finns med i lärarutbildningen, eftersom skolan spelar en avgörande roll när det gäller att skapa förutsättningar för en likvärdig tillgång till informationsteknik.

5. Utbildningsutskottets markeringar

Frågor rörande *elev- och föräldrainflytande* har fått en ökad vikt under senare år. Bland annat har utbildningsutskottet hösten 1993 av regeringen begärt en belysning av hur elevers och föräldrars inflytande skall stärkas. Det har lett till att regeringen låtit göra en kartläggning av elev- och föräldrainflytande som redovisats i rapporten "Där man inte har något inflytande finns inget personligt ansvar" (Ds 1995:5). Utredningen om det inre arbetet i skolan fick därefter i uppdrag att bl.a. överväga hur elevers och föräldrars inflytande i ungdomsskolan skall kunna stärkas.

Denna utredning har redovisat två betänkanden. Det ena är "Föräldrar i självförvaltande skolor" (SOU 1995:103), och det andra är "Elevinflytande på riktigt – om elevens rätt till inflytande, delaktighet och ansvar" (SOU 1996:22).

Utskottet yttrade i anslutning till en motion våren 1994 att det faller sig naturligt att ett förstärkt inflytande från elever och föräldrar i skolans verksamhet också måste förankras och få genomslag hos skolledare och lärare genom att dessa frågor tas upp i utbildnings- och fortbildningssammanhang (1993/94:UbU7, s. 26).

Utvecklingssamtal introducerades i grundskolan i anslutning till den nya läroplanen, som ett nytt inslag i skolans samverkan med elever och föräldrar. I en motion hösten 1994 anfördes att det i lärarutbildningen som ett viktigt moment borde ingå hur man planerar, genomför och utvärderar utvecklingssamtal. Utskottet instämde i detta och anförde att statsmakterna bör kunna utgå från att deras beslut om läroplaner för skolväsendet noggrant beaktas i lärarutbildningen (1994/95:UbU6, s. 6).

Vikten av undervisning om *alkohol, narkotika och tobak (ANT)* har år efter år tagits upp i motioner. Utskottet har i sina betänkanden understrukit att sådan undervisning enligt läroplanen skall ges i skolan och uttalat att detta självfallet måste beaktas i lärarutbildningen (1993/94:UbU14, s. 72, 1993/94:UbU16, s. 18).

Motioner om *sex- och samlevnadsundervisningen* i skolan har förekommit vid ett flertal tillfällen (UbU 1987/88:16, 1989/90:UbU1, 1992/93:UbU1 och 1993/94:UbU1). I anslutning till motionerna har utskottet påpekat att sådan undervisning är ett obligatoriskt inslag i skolan, enligt såväl tidigare läroplan

som enligt Lpo 94. Utskottet har understrukt vikten av att denna undervisning på ett naturligt sätt ingår i olika ämnen samt är saklig och allsidig, vilket bl.a. innebär att frågor om homosexualitet får en saklig behandling.

Utskottet har, även i detta fall i samband med motionsbehandling, redovisat uppfattningar rörande *IT-frågor* vid två tillfällen under budgetåret 1994/95. Utskottet har i dessa sammanhang framhållit bl.a. följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av IT-satsningar inom utbildningsväsendet. Skolan spelar en avgörande roll när det gäller att skapa förutsättningar för en likvärdig tillgång till informationsteknik. – – – Utskottet vill också erinra om den översyn av lärarutbildningen och fortbildningsverksamheten som regeringen aviserar i årets budgetproposition. Utskottet utgår från att även IT-frågorna kommer att ägnas stor uppmärksamhet. I sammanhanget vill utskottet även påminna om den kommitté om det inre arbetet i skolan (dir. 1995:19) som nyligen har startat sitt arbete. Det bör kunna förutsättas att kommittén iakttar utvecklingen och stöttar skolans personal när det gäller krav på skolan som följer av att somliga elever redan tidigt har skaffat sig mer omfattande kunskaper i IT än sina kamrater och lärare (1994/95:UbU15, s. 31).

I sitt yttrande över en annan motion under samma riksmöte redovisade utskottet en likartad uppfattning:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt med en god teknisk utbildning och utbildning inom IT i lärarutbildning och lärarfortbildning. Utskottet utgår från att dessa frågor kommer att vara en viktig del i översynen av lärarutbildningen (1994/95:UbU10, s. 28).

Inom alla de fem angivna områdena framgår sålunda utskottets uppfattning relativt tydligt. Det har dock inte föranlett några förslag om tillkännagivanden till regeringen.

När det gäller IT-frågorna har regeringen till riksdagen den 7 mars 1996 överlämnat en proposition om åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (prop. 1995/96:125). Propositionen innehåller dels förslag till en övergripande nationell IT-strategi, dels förslag till vilka statliga uppgifter som bör prioriteras. Ett avsnitt i denna proposition behandlar lärarutbildningen. Enligt regeringen bör ett särskilt mål såvitt gäller IT-frågor fastställas för denna utbildning. Målet skall vara att alla studerande som från och med år 1998 erhåller examen avsedd för läraryrke skall ha kunskaper om och egna erfarenheter av hur IT kan användas i undervisningen. Regeringen avser att uppdraga åt Högskoleverket att följa upp genomförandet. Propositionen har ännu inte behandlats av riksdagen.

6. Allmänt om grundskollärodbildningarna

I examensordningen regleras bl.a. grundskollärodbildningarnas omfattning samt målen för utbildningen, av vilka följer vissa krav på dess innehåll.

Grundskollärodbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt 140 poäng. Den praktisk-pedagogiska delen av 1–7-utbildningen skall alltid omfatta minst 40 poäng. Vidare krävs för examen att studenten har fullgjort handledd praktik.

Grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 kan enligt examensordningen uppnås på två sätt. Enligt alternativ 1 skall examen innehålla 180 poäng, varav 60 poängs ämnesstudier i huvudämnet och 40 poäng i övriga undervisningsämnen. Vissa restriktioner föreligger för vissa ämnen. Om bild eller musik ingår ställs krav på 80 poäng. Om hemkunskap, idrott, slöjd eller svenska ingår ställs krav på 60 poäng. Alternativ 2 omfattar 140–180 poäng huvudsakligen enligt den utbildningsplan för grundskolläraryr utbildning som gällde den 30 juni 1993 (UHÄ 1988-05-31).

I likhet med 1–7-utbildningen skall den praktisk-pedagogiska delen av 4–9-utbildningen alltid omfatta minst 40 poäng. Vidare krävs även i detta fall att studenten har fullgjort handledd praktik.

De krav som anges i examensordningen ger högskolorna en viss frihet vad gäller fördelningen mellan den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen (PPU) och ämnesdelen. Exempelvis kan 1–7-utbildningen bestå av 40 poäng PPU och 100 poängs ämnesstudier, men relationen kan också vara 60–80 mellan dessa båda huvudblock. Motsvarande frihet finns för 4–9-utbildningen.

Av vad som framgår av de uppgifter som framkommit i enkäten har denna frihet också lett till att grundskolläraryr utbildningarna vid högskolorna har fått något olika utformning i detta avseende. I samtliga fall uppgår 1–7-utbildningen i enlighet med examensordningen till 140 poäng, men PPU-delen varierar mellan 40 och 60 poäng och ämnesutbildningen mellan 80 och 100 poäng. Den förstnämnda delen består av kurser i pedagogik, metodik, didaktik samt praktik. Ämnesutbildningarna har olika inriktningar, beroende på inom vilka ämnesområden som den studerande avser att verka som lärare. Antalet sådana inriktningar för 1–7-utbildningen varierar mellan de olika högskolorna, men det finns normalt tre till fem varianter.

Utbildningen för årskurserna 4–9 är normalt på 180 poäng, varav 40–60 poäng utgör den praktisk-pedagogiska delen och 120–140 poäng är ämnesutbildning. Den praktisk-pedagogiska delen läses till stora delar gemensamt med 1–7-utbildningen. Antalet ämnesutbildningsvarianter är något större än för 1–7-utbildningen, normalt finns cirka sex till sju varianter. Inriktningarna mot språk har dessutom ytterligare uppdelningar med avseende på vilka språk som studeras.

Vilka högskolor som meddelar grundskolläraryr utbildning 1–7 respektive 4–9 framgår av nedanstående tablå.

<i>Högskola</i>	<i>1-7</i>	<i>4-9</i>
Lärarhögskolan i Stockholm	Ja	Ja
Lärarhögskolan i Malmö (Lunds univ.)	Ja	Ja
Uppsala universitet	Ja	Ja
Göteborgs universitet	Ja	Ja
Linköpings universitet	Ja	Ja
Umeå universitet	Ja	Ja
Högskolan i Luleå	Ja	Ja
Mitthögskolan, Härnösand	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995
Högskolan i Gävle/Sandviken	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995
Högskolan Dalarna	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995
Högskolan i Karlstad	Ja	Ja
Högskolan i Örebro	Ja	Ja
Högskolan i Jönköping	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995
Högskolan i Växjö	Ja	Ja
Högskolan i Kalmar	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995
Högskolan i Kristianstad	Ja	4-9-utbildning startade hösten 1995

Som framgår av tablan är det 16 högskolor som meddelar grundskollärautbildning 1-7 och 4-9. Av dessa har sammanlagt sex nyligen erhållit examensrätt för 4-9-utbildningen. Härutöver har Högskolan i Borås nyligen erhållit examensrätt för grundskollärexamen 1-7. Högskolan har i sin anslagsframställning begärt ett resurstillskott för att kunna utnyttja sin examensrätt.

Generellt för de högskolor som nyligen erhållit examensrätt för 4-9-utbildning är att de inte erhållit särskilda medel för denna utbildning. Utbildningarna har startats i begränsad skala och medel har fått tas från andra utbildningar. Enligt uppgifter från Högskolan i Gävle/Sandviken är det framför allt de praktisk-pedagogiska delarna av utbildningen som kräver mycket resurser i form av fler lärare. Däremot är inte alltid ämnesutbildningen så dyr, då den oftast kan ges parallellt med utbildning för icke lärarstuderande.

För att fortsättningsvis i denna promemoria undvika de omständliga namnen på respektive högskola och universitet benämns respektive lärosäte efter den ort där utbildningen är lokaliserad. Sålunda används Härnösand som benämning på Mitthögskolan samt Falun och Gävle som benämningar på Högskolan Dalarna respektive Högskolan i Gävle/Sandviken. Vidare används Malmö som benämning på Lärarhögskolan i Malmö, trots att denna läroanstalt formellt ingår i Lunds universitet. Med uttrycket högskola menas fortsättningsvis både högskolor och universitet, om inte något annat anges.

7. Utbildningsutskottets undersökning: genomförande

I denna undersökning har de fem kunskapsområden – temaämnen – som är nämnda under avsnitt 2 undersökts, nämligen

- 1) frågor om elev- och föräldrainflytande,
- 2) frågor om utvecklingssamtal,
- 3) frågor om alkohol, narkotika och tobak,
- 4) frågor om sex och samlevnad inkl. homosexualitet,
- 5) frågor om informationsteknik (IT).

Samtliga högskolor och universitet som meddelar utbildning av grundskollärare 1–7 och 4–9 har för dessa fem kunskapsområden fått besvara följande frågor:

a) Tas de ovan nämnda fem temaämnena upp i den eller de aktuella lärarutbildningar som Ni ger på Er högskola?

b) Om ett eller flera av dessa temaämnen tas upp, i vilken eller vilka delar av utbildningen sker detta?

c) Finns det möjlighet, om utbildning ges, att ange hur många timmars utbildning som anslås till vart och ett av dessa fem temaämnen?

d) Om ett eller flera av dessa temaämnen inte tas upp, vad utgör skälet härför?

e) Anser Ni som programansvarig eller motsvarande att Ni och Er högskola uppmärksammat vad utbildningsutskottet anfört om de angivna temaämnena? Har Ni påverkats härav?

Undersökningen baseras på enkäter med ansvariga företrädare för grundskollärarutbildningen vid dessa högskolor. Skilda svar har begärts för utbildningen av lärare för grundskollärarexamen 1–7 och grundskollärarexamen 4–9.

I enkätsvaret har högskolorna fått bifoga kursplanerna för de utbildningsmoment där de nämnda kunskapsområdena tas upp. På så sätt har det varit möjligt att undersöka om dessa ämnen direkt nämns i dessa kursplaner.

Av de 16 högskolorna har samtliga inkommit med svar på enkäten utom Växjö och Gävle.

8. Resultatet av undersökningen

Allmänt

Samtliga högskolor anger, som svar på den första frågan i enkäten, att alla de fem temaämnena tas upp i den egna grundskollärarutbildningen. De flesta av högskolorna anger att momenten kommer in i den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen. Som framgår av nedanstående redovisning finns det skillnader både vad avser hur lång tid som anslås till respektive moment och var i utbildningen dessa moment kommer in. Det finns också skillnader vad gäller i vilken grad som dessa kunskapsområden nämns explicit i kursplaner.

Vissa högskolor är vidare mer osäkra än andra på sina uppgifter, särskilt vad gäller hur lång tid som anslås för respektive moment. Några av högskolorna har i sina enkätsvar framhållit svårigheten med att mer exakt ange hur stor del av utbildningen som anslås till olika temaämnen, exempelvis de som står i fokus i denna promemoria. Man har bl.a. framhållit att om man med antalet timmar menar antalet lärarledda lektioner så uppgår dessa numera endast till ca 6–8 timmar i veckan i s.k. torra ämnen, dvs. svenska, främmande språk och samhällsorienterande ämnen. Däremot kan resursinsatsen från högskolans sida vara betydligt större än vad ett antal lektionstimmar anger.

Ämnet elev- och föräldrainflytande

Samtliga högskolor har angivit att frågor om elev- och föräldrainflytande tas upp i lärarutbildningarna. I princip i samtliga fall gäller att dessa frågor tas upp i den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen.

Vid merparten av alla högskolor nämns detta temaämne uttryckligen i relevanta kursplaner. I ett par fall nämns dock enbart elevinflytande och inte föräldrainflytande. Det finns också ett exempel där det motsatta förhållandet råder, dvs. föräldrainflytande nämns men inte elevinflytande. Kursplanernas formuleringar vad gäller föräldrainflytande är i några fall mer indirekta. Det står exempelvis i ett par fall att en viss kurs skall ge kunskaper om hem-skola-relationen.

För fem av högskolorna gäller att elev- eller föräldrainflytande inte nämns i relevanta kursplaner. En av dessa högskolor, Göteborg, framhåller i sitt svar att förekomsten av detta utbildningsmoment varierar mellan lärarna vid utbildningen.

Sammanlagt 9 av de 14 högskolor som inkommit med svar har försökt att kvantifiera detta utbildningsmoment i antalet lärotimmar. Svaren varierar i intervallet 4–22 timmar, med ett genomsnittligt svar på ca 10 timmar. Övriga högskolor har uppgivit att det inte går att kvantifiera omfånget i timmar.

Ämnet utvecklingssamtal

Samtliga högskolor som svarat har angivit att utvecklingssamtal behandlas i utbildningen av grundskollärare. Undervisningen sker utan undantag i den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen.

Det har dock inte gått att finna att utvecklingssamtal explicit nämns i någon kursplan som högskolorna bifogat enkätsvaren. I vissa kursplaner finns det moment angivna som skulle kunna tolkas som att utvecklingssamtal kan inbegripas. Bland annat kan det stå att ett visst kursavsnitt skall ge den studerande kunskaper om utvärdering av studieresultat. Stockholm anger exempelvis i en kursplan att ett visst utbildningsmoment tar upp frågan om principer för planering och utvärdering.

En förklaring till att utvecklingssamtal inte nämns explicit är att flera av de nu tillämpade kursplanerna har gällt sedan 1993. Vid denna tidpunkt hade begreppet utvecklingssamtal ännu inte introducerats i grundskoleförord-

ningen. Begreppet nämns dock inte heller i kursplaner som antagits efter denna händelse.

Några högskolor anger i sina svar att det inte kan garanteras att detta moment tas upp i utbildningen. Ett exempel är Göteborg, där den programansvarige framhåller att det i hög grad beror på lärarnas prioriteringar. Vissa lärare vid sektionen har varit aktiva med att vidareutbilda grundskollärare i skolorna inom ämnena elev- och föräldrainflytande samt utvecklingssamtal. Åtminstone dessa lärare tar upp ämnet i fråga även vid grundutbildningen av grundskollärare.

Göteborg nämner vidare i sitt enkätsvar att det för närvarande finns ett förslag på att utvecklingssamtal skall ske med de studerande, dels i syfte att förbättra den enskildes utbildningsinsatser, dels för att de studerande skall erhålla kunskaper om denna samtalsform i sitt kommande arbete.

Umeå framhåller i sitt enkätsvar att man använder Skolverkets material på detta område i en av pedagogikkurserna. Det följs sedan upp i allmändidaktiska kurser och vid praktikseminarier. Även Luleå framhåller att man använder sig av Skolverkets material, bl.a. skriften "Utvecklingssamtal, en mötesplats för elev, föräldrar och lärare". Jönköping har i sitt svar angett att detta moment bearbetades genom deltagande i Skolverkets s.k. satellitsändning angående utvecklingssamtal, betyg och nationella prov under hösten 1995.

Några av högskolorna anger vidare att de studerande kommer i kontakt med utvecklingssamtal under praktikperioder, då den studerande följer handledaren i alla arbetsmoment.

Åtta av högskolorna har försökt uppskatta hur många timmar i utbildningen som detta temaämne behandlas. Svaren varierar mellan 2 och 18 timmar, med ett genomsnitt på ca 8–10 timmar.

Ämnet alkohol, narkotika och tobak (ANT)

Trots att samtliga högskolor anger att detta temaämne på ett eller annat sätt tas upp i lärarutbildningen är det enbart vid tre högskolor, Uppsala, Jönköping och Karlstad, som ämnet i fråga direkt nämns i kursplaner för obligatoriska delar av utbildningen. För ytterligare fem högskolor gäller att ANT-frågorna uttryckligen nämns i kursplaner för ämnen med inriktning mot naturvetenskap, främst biologi, samt i valbara kurser. Dessa kurser läses dock inte av alla studerande. Resterande högskolor har inte redovisat någon kursplan över huvud taget där detta ämnesområde nämns.

Malmö har i enkätsvaret angett att man tar upp ANT-frågorna under en temadag som högskolan arrangerar med medverkan av sociala myndigheter och skolor. Denna temadag är obligatorisk undervisning för alla studerande på lärarutbildningar.

Sju av högskolorna har kunnat ange en uppskattning av hur många timmar i utbildningen som detta temaämne behandlas. Svaren varierar mellan 2 och 20 timmar, med en viss tyngdpunkt på ca 8–10 timmar. Vissa högskolor har också angett uppskattningar för studerande med vissa inriktningar. Sålunda nämner Linköping 6–10 timmar för studerande som läser biologi. Jönköping

har angett att detta ämne ingår som ett moment av många andra i en kurs som omfattar två veckors studier, men att det inte går att specificera tidsåtgången närmare än så.

Ämnet sex och samlevnad inkl. homosexualitet

Samtliga högskolor anger att detta temaämne på ett eller annat sätt tas upp i utbildningen. Knappt hälften av högskolorna har detta ämnesområde uttryckligen nämnt i kursplaner. Tre av högskolorna, Uppsala, Jönköping och Karlstad, har kursplaner för obligatoriska delar av lärarutbildningen där temaämnet i fråga direkt nämns.

Tre högskolor, Malmö, Linköping och Falun, har redovisat kursplaner för ämnesutbildningar där detta temaämne direkt nämns. Dessa ämnen läses dock inte av alla studerande. Exempel är biologi, litteraturvetenskap och religionskunskap. Linköping har också i sitt enkätsvar framhållit problemet att vissa studerande därmed inte får någon del av detta utbildningsmoment, t.ex. studerande som valt inriktningar mot svenska och samhällsorienterande ämnen.

Övriga högskolor har inte kunnat redovisa några kursplaner där detta ämne uttryckligen nämns. Ett par av dessa högskolor har angivit att temaämnet behandlas i vissa tillvalskurser. Temaämnet har dock inte i dessa fall varit direkt nämnt i kursplanerna för dessa tillvalskurser.

Sju av högskolorna har försökt uppskatta antalet lärotimmar för detta utbildningsmoment i grundskollärarutbildningen. I likhet med ANT-frågorna varierar svaren mellan 2 och 20 timmar, med en viss tyngdpunkt på ca 8–10 timmar.

Ämnet informationsteknik (IT)

Allmänt framhåller flera högskolor att IT-frågorna är så pass nya att de inte hunnit sätta någon större prägel på kursplanerna, trots att IT kommer in i utbildningen på många olika sätt. Det betonas att IT är något som de studerande får lära sig inte bara i speciella kursavsnitt utan också allmänt i utbildningen. Exempelvis skrivs alla rapporter på dator och de studerande får träning i kommunikation och informationssökning på Internet. Som framgår nedan har högskolorna valt något olika lösningar när det gäller detta ämne.

Malmö har i sin utbildning en kurs som benämns ”körkort i mediateknik” och som uppgår till 16 timmars lektionstid. Karlstad har en liknande kurs som leder till ett s.k. datorkörkort. Karlstad kommer till hösten 1996 att erbjuda en 5-poängskurs i datorpedagogik.

Kristianstad låter samtliga lärarstuderande genomgå en obligatorisk IT-kurs som pågår en halvdag i veckan under den första eller andra terminen av utbildningen. Under denna kurs låter man de studerande arbeta i sin egen takt. I kursen ges kunskaper om ordbehandling, layout, sökning i biblioteks-databaser och Internet.

Linköping har organiserat s.k. basgruppsverksamheter, där varje enhet består av 12–15 studerande och en basgruppsledare. Vid en förfrågan från

den programansvarige för denna utbildning uppgav 6 av 14 basgruppsledare att IT tas upp särskilt under utbildningen. Detta sker i så fall under en begränsad tid, uppskattningsvis ca 2–4 timmar. Enligt Linköping är IT-expansionen något som just nu diskuteras mycket i lärarutbildningen. Målsättningen bör vara att man i alla kurser skall kunna visa på den pedagogiska användningen av datorer.

Umeå har en 1-poängskurs i grundläggande datoranvändning. Inom lärarutbildningen diskuteras för närvarande att ämnesdidaktiska och praktisk-pedagogiska kurser i högre grad än tidigare skall ta upp IT-frågorna. Umeå har också en valbar kurs om 4 poäng inom lärarkunskapsblocket.

Jönköping och Härnösand erbjuder alla studerande en grundläggande datorutbildning under den första terminen. I Jönköping erbjuds studenterna också specifika kurser vid sidan av ordinarie undervisning med inriktning mot datorn som pedagogiskt hjälpmedel och multimedia. Härnösand uppger att man för närvarande utarbetar valbara kurser av detta slag.

Falun uppger att alla studenter får undervisning i Internet m.m. i ett kursavsnitt kallat "datorstrimman". I övrigt erbjuds utbildning i datorkunskap i vissa ämnesstudier.

Kalmar anger att IT-frågorna för närvarande förstärks påtagligt i grundskolläroverutbildningen. Detta markeras också i utbildningsplanen, där det särskilt framhålls att studerande skall ges grundläggande kunskaper om den nya informationstekniken och dess tillämpning i grundskolan.

De grundskolläroverutbildningar som är inriktade mot bildämnen kan erbjuda specialkurser i medieteknik. I Stockholm ingår exempelvis en 20-poängskurs benämnd "Media – video, data och multimedia".

Göteborg framhåller att uppgiften för en lärarhögskola bör vara att erbjuda en mediedidaktisk kurs. Lärare bör inte bara kunna hantera datorer utan också kunna avgöra vilken kunskapssyn som olika dataprogram förmedlar. Inför höstterminen år 1996 kommer studerande på 1–7-programmet i Göteborg att erbjudas en valkurs om 10 poäng i mediedidaktik.

Har grundskolläroverutbildningen påverkats av vad utskottet anfört?

I den enkät som högskolorna har besvarat har ingått en fråga om de som ansvarat för lärarutbildningen på respektive högskola har uppmärksammat vad utbildningsutskottet anfört om de angivna temaämnena och om de i så fall påverkats härav. Flera av högskolorna har inte besvarat frågan alls, eller på ett sådant sätt att det inte kan uppfattas som relevant i sammanhanget. Nedan följer en sammanfattning av de mer relevanta synpunkterna.

Malmö nämner att uttalanden av nämnda slag förmodligen inte når fram till den verkställande nivån inom den enskilda högskolan, särskilt om uttalandena anges i motionssvar. Malmö ställer därför frågan om inte dessa kanaler är otillräckliga eller för otydliga.

Stockholm framhåller att man självklart tar del av innehållet i utskotts-betänkanden, men man ger inget svar på frågan om detta innehåll också påverkat utformningen av utbildningen.

Svaret från Göteborg är utarbetat av en relativt nytillträdd utbildningsledare. Enligt denne kan utbildningsutskottets uttalanden vara ett stöd vid utformningen av utbildningen.

Jönköping påpekar att utbildningsutskottets uttalanden har varit ett stöd i högskolans försök att skapa en grundskollärautbildning ”för grundskolans behov” (citat från propositionen om lärarutbildning). Det är dock enligt Jönköping inte oproblematiskt att hävda denna inriktning. Grundskollärautbildningen ställs också inför kravet att inlemmas i akademiska traditioner, som bygger på poängstegar som ger påbyggbarhet.

Jönköping framhåller att en av allt att döma framkomlig väg i denna konfliktsituation anges i den nyligen publicerade utvärderingen av grundskollärautbildningen (Högskoleverkets rapportserie 1996:1R). Här nämns att lärarutbildningen skall knytas till en bred didaktisk forskning, samtidigt som didaktiska kunskapsområden inte enbart skall utgöras av traditionella ämnen utan även av mer övergripande ämnesområden såsom jämställdhet, det mångkulturella samhället och klassrummet samt mediekunskap.

Luleå framhåller att utbildningsutskottets påpekanden har medfört att tre av de aktuella områdena, nämligen elev- och föräldrainflytande, utvecklingsamtal och IT, har lyfts fram som särskilda delar i det kvalitetsarbete som bedrivs i utbildningen.

Karlstad påpekar att de nämnda temaämnena sedan lång tid funnits med inom den egna lärarutbildningen. Karlstad driver också utvecklingsfrågor där nya frågor uppmärksammas, däribland utvecklingssamtal, ny teknik, jämställdhet, specialpedagogik och internationalisering.

Synpunkter i övrigt

En synpunkt som framförs av flera högskolor är problemet att lärarkunskapsblocket skall innehålla ett stort antal moment och att det nästan oundvikligen blir så att frågor som borde tas upp i lärarutbildningen behandlas fragmentariskt eller inte alls. Lärarhögskolan i Stockholm framhåller i sitt svar att ”stoffträngseln” är stor och att utbildningsansvariga ständigt brottas med frågan vilket stoff som skall ingå i utbildningen, antingen som obligatorium, som tillval eller som delar som kan studeras i vidareutbildningskurser.

Malmö pekar på att den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen bara utgör ca 20 % av inriktningen mot 4–9 och att det inte går att undvika frågan om denna balans när man diskuterar hur en bra lärarutbildning bör se ut. Malmö framhåller också att grundskollärautbildningen är svårstyrd till följd av skilda partsintressens inflytande. Även de utredningar som har genomförts under senare tid om lärarutbildningen har enligt Malmö gjorts utifrån begränsade perspektiv och med tydliga inslag av partsintressen.

Göteborg framhåller att det, med den organisation som universitetet i Göteborg valt för fördelning av medel till kurser inom lärarutbildningen, har blivit svårare att hävda innehåll som inte sorterar under de gängse universitetsdisciplinerna. I de 40 poäng som utgör den praktisk-pedagogiska delen ingår ett stort antal utbildningsmoment, såsom didaktik, metodik, specialpedagogik, pedagogik, praktik och ett avslutande pedagogisk/didaktiskt

examensarbete. Övriga ämnesstudier disponerar 100 respektive 140 poäng i de två grundskollärautbildningarna. Den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen blir därmed hårt belastad, vilket skapar svårigheter att lämna plats för temakurser. Ämnesstudierna i Göteborg inbegriper dock en temakurs på 10 poäng, som rör miljö och interkulturella frågor.

I Umeå har det i universitetets utbildnings- och forskningsnämnd för lärarutbildning ingående diskuterats huruvida temaämnen skall ges i särskilda och obligatoriska kurser eller ingå i kurser där de kommer in i ett "naturligt" sammanhang, exempelvis att sexualkunskapsfrågor tas upp i ämnet biologi. Den slutsats som då drogs var att den senare modellen var att föredra trots att det kan innebära att blivande lärare har olika mycket kunskap om dessa temaämnen. Nämnden ansåg inte detta som någon avgörande nackdel, då det behövs lärare med delvis olika kompetenser. En skola måste se till den samlade sakkunskapen hos de lärare som verkar vid skolan i fråga.

Umeå framhåller också att det finns skillnader mellan 1-7- och 4-9-utbildningen vad gäller de angivna temaämnena. De lärarutbildare som verkar i 1-7-programmet har i större omfattning egen lärarerfarenhet, och dessa berör frågor av detta slag i högre grad än lärare vid institutioner utan denna tradition. I 4-9-utbildningen är ämnesutbildningen knuten till sådana institutioner i högre grad än i 1-7-utbildningen.

Flera av högskolorna framhåller svårigheten att i nuvarande organisation, som innehåller olika traditioner och kulturer, planera ämnesövergripande teman. Organisationen leder till segregation mellan ämnen snarare än integration. Det finns också i utbildningens olika delar skilda uppfattningar om vad utbildningen går ut på. Det är framför allt konflikten mellan påbyggbara kurser samt kurser som är mer yrkesinriktade.

Några av högskolorna framhåller det som konstateras i Högskoleverkets rapport, nämligen att den praktisk-pedagogiska utbildningens seminarie-tradition ofta innehåller kvaliteter som den övriga universitetsutbildningen saknar och att den praktisk-pedagogiska utbildningen därför inte behöver se likadan ut som annan universitets- och högskoleutbildning.

Flera av högskolorna har i sina enkätsvar uttryckt självkritik vad gäller innehållet i kursplanerna. Kalmar nämner i sitt enkätsvar att kursplanerna ofta är otydliga, inte minst vad gäller de fem temaämnena som utbildningsutskottet tagit upp. Linköping framhåller att enkäten gjort de utbildningsansvariga påmind om att dessa frågor bör tas upp i högre grad än hittills. Göteborg pekar på att även med en strävan att undvika "småpoäng" är det ingenting som hindrar att temaämnena av det aktuella slaget tydligt skrivs in i kursplanerna.

Det finns också högskolor som i sina enkätsvar uttryckt att enkäten i sig har inneburit en påminnelse om att dessa frågor skall tas upp i utbildningen. Linköping har exempelvis framhållit detta i sitt svar.

Örebro har i sitt svar ifrågasatt principen att undervisning i de angivna temaämnena leder till att den blivande läraren också är kvalificerad för kommande arbetsuppgifter inom dessa områden. Enligt Örebro är det inte nödvändigtvis så att varje uppgift i yrket måste äga sin motsvarighet i ett undervisningsavsnitt i utbildningen. En sådan utbildning får ett otal från

varandra avskilda ämnen och moment som tagna var för sig kan motiveras som viktig lärarkunskap, men där de olika delarna saknar en inbördes relation. Enligt Örebro låter sig inte den utbildning som meddelas vid denna högskola beskrivas i de uppgifter som utbildningsutskottet efterfrågar.

9. Övriga rapporter som behandlat de aktuella frågeställningarna

Under år 1995 har professor Bertil Gran, knuten till Lärarhögskolan i Malmö, på uppdrag av Lärarförbundet genomfört en utvärdering av grundskollärarytutbildningen. Rapporten har fått namnet "Professionella lärare?". Utvärderingen innehåller dels en uppföljning av den utvärdering (UTGRUND) som Universitets- och högskoleämvetet (UHÄ) genomförde år 1992 av den grundskollärarytutbildning som infördes i slutet av 1980-talet, dels en analys av de effekter som de senaste årens reformer fått på lärarytutbildningens innehåll och utformning. Utvärderingen har genomförts vid fyra universitet och högskolor som bedriver lärarytutbildning, nämligen Lärarhögskolan i Stockholm, Göteborgs universitet, Högskolan i Falun/Borlänge (sedan den 1 januari 1996 benämnd Högskolan Dalarna) och Högskolan i Kristianstad.

Rapportens grundläggande bedömning är att brister råder i den nya utbildningen av lärare. Särskilt framhålls att den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen har fått en alltför undanskymd roll och att omfattningen av detta block bör ökas från 40 till 60 poäng. En slutsats är också att om man vill upprätthålla en nationellt likvärdig lärarytutbildning bör en starkare central styrning av utbildningen övervägas. I rapporten görs också bedömningen att lokalt inrättade organ för planering och styrning av lärarytutbildningen bör inrättas. Vidare framhålls att den ämnesdidaktiska delen av utbildningen kan synliggöras genom att den poängsätts och ges ett eget kursinnehåll på samma villkor som övriga delar av utbildningen. Enligt författaren till rapporten måste därmed vissa förändringar av lärarytutbildningen genomföras om det uppdrag som högskolorna fått från statsmakterna skall uppfyllas.

En brist som redovisas i rapporten är att det finns dåligt med utrymme för s.k. temaämnen. Bland dem som nämns i rapporten är sex- och samlevnadsfrågor, jämställdhet och könsroller, elevers utveckling och elever med svårigheter, skolans fostrande och elevvårdande uppgifter, "den lokala skolans utveckling", läroplaners mål och funktion, kontakten med arbetslivet, etiska frågor, föräldrainflytande och demokratifrågor.

Enligt rapporten har metodikkurserna, som ibland är självständiga, ibland ingår i ämnesstudierna, allmänt sett försvagats jämfört med tidigare. Didaktikkurser har på universitetsorterna lagts som särskilda kurser som inte är integrerade med ämnesstudierna. Det finns också enligt rapporten ett svagt samband mellan teori och praktik, särskilt på universitetsorterna.

I sammanhanget kan nämnas att kritik har riktats mot de slutsatser som framförs i Grans rapport. Ett exempel på detta är att en företrädare för Högskolan i Kristianstad, prefekten vid lärarytutbildningen Britt Lindahl, i en

debattartikel i Lärarnas Tidning (se bilaga 2) ifrågasatt Grans slutsatser att ämnena sex och samlevnad samt IT behandlas i alltför liten grad i lärarutbildningen vid de fyra undersökta högskolorna, däribland Kristianstad. Enligt Lindahl är det tvärtom så att dessa ämnen behandlas relativt utförligt i Kristianstad. Hon nämner som exempel att Kristianstad erbjuder samtliga lärarstuderande en särskild IT-kurs som pågår en halvdag i veckan under den första eller andra terminen av utbildningen. Vad gäller ämnet sex och samlevnad framhåller Lindahl att Kristianstad samarbetar med landstingets folkhälsoavdelning i ett tema om hälsa med utgångspunkt från ett WHO-program.

Utbildningsdepartementet har nyligen utkommit med departementspromemorian "Lärarutbildning i förändring" (Ds 1996:16), utarbetad av en arbetsgrupp. I rapporten, som är en översyn av lärarutbildningen i landet, redovisas ett antal aktuella problem och utvecklingstendenser.

I rapporten nämns bl.a. att det finns en uppenbar risk för att lärarutbildningen sönderfaller i sina beståndsdelar och att ingen har en överblick över och tar ansvar för att utbildningen hänger ihop och uppfyller examenskraven. Behovet av ett särskilt beslutsorgan för lärarutbildningen framhålls därför.

Det finns enligt rapporten skäl att se över examensbeskrivningarna för lärarexamina. Det betonas att examensbeskrivningarna är ett tidigare oprövat styrinstrument och erfarenheterna av hur de faktiskt har kommit att fungera kan ge anledning till modifieringar. En sådan tänkbar modifiering är att minska de poängmässiga restriktionerna som låser såväl ämnesstudierna som praktisk-pedagogiska studier. Samtidigt framhålls att examensbeskrivningarna i de kvalitativa delarna kan behöva preciseras.

IT-frågorna behandlas också i rapporten. Det konstateras att bilden av i vilken utsträckning som lärarutbildningen hjälper blivande lärare att använda sig av IT är splittrad. Det framhålls som otillfredsställande att vissa högskolor kommit betydligt längre i denna utveckling än andra högskolor. Det är därför enligt arbetsgruppen motiverat att göra en särskild satsning för att utveckla IT-användningen i lärarutbildningen och att i ett tillägg till examensordningen kräva att den studerande har erfarenhet både av egna studier med stöd av IT och av egen undervisning med stöd av IT. Arbetsgruppen föreslår därför att högskolorna bör utarbeta särskilda handlingsprogram för att säkerställa att ett eventuellt IT-krav för lärarexamina skall kunna uppfyllas.

Högskoleverkets utvärdering av grundskollärarutbildningen, publicerad i rapporten Grundskollärarutbildningen 1995. En utvärdering (Högskoleverkets rapportserie 1996:1 R), utgör en selektiv uppföljning av UHÅ:s tidigare utvärdering UTGRUND. Högskoleverkets utvärdering tar sin utgångspunkt i intentionerna med grundskollärarreformen 1988, nämligen att öka lärarutbildningens anknytning till didaktisk forskning. Övergången till målstyrning och behandlingen av de av utbildningsutskottet här aktualiserade kunskapsområdena behandlas inte i Högskoleverkets utvärdering.

10. Slutsatser

Den enkätundersökning som utbildningsutskottet genomfört visar att det är en relativt komplicerad uppgift att undersöka och bedöma innehållet i en högskoleutbildning såsom de två program som leder till grundskolläraryxamen 1–7 och 4–9. Det är inte bara så att innehållet skiljer sig åt mellan utbildningen vid de olika högskolorna, innehållet varierar också inom utbildningen vid en enskild högskola till följd av att olika lärare kan lägga upp undervisningen på olika sätt.

Enkätundersökningen har vänt sig direkt till de programansvariga för respektive program, i syfte att erhålla så precisa svar som möjligt. Undersökningen har dock visat att även programansvariga många gånger är osäkra på om de undersökta momenten ingår i dessa utbildningar och att det egentligen bara är de enskilda lärarna som kan ge exakt information om vilka kurser som ingår i utbildningarna till grundskollärare.

Undersökningen visar dock att i stort sett samtliga programansvariga som besvarat enkäten anser att de fem aktuella kunskapsområdena tas upp i respektive högskolas utbildning av grundskollärare. Den ovannämnda osäkerheten har dock inneburit att de kursansvariga i flera fall svarat på vad som i princip skall tas upp i utbildningen, inte vad som verkligen tas upp. I ett par fall framhålls härvidlag att det är upp till den enskilde läraren i det enskilda ämnet om ett eller flera av dessa kunskapsområden tas upp i utbildningen. En slutsats är därmed att beslutsfattandet över innehållet i grundskolläraryrket till stor del har decentraliserats till lärarnivån.

Om ett ämne också uttryckligen omnämns i kursplanerna har man anledning att räkna med att de aktuella frågorna verkligen tas upp i undervisningen vid alla högskolor. Högskolorna har därför i enkäten fått redovisa de relevanta avsnitten ur kursplanerna. Härvidlag har följande framkommit.

Elevinflytande nämns i de allra flesta av högskolornas kursplaner. Även föräldrainflytande nämns relativt ofta, dock något mer sällan än elevinflytande. Kursplanernas formuleringar om föräldrainflytande är inte heller alltid lika tydliga som formuleringarna om elevinflytande.

Ämnet utvecklingssamtal finns inte direkt nämnt i någon kursplan. I några fall kan detta förklaras av att kursplanerna är ett par år gamla och beslutade vid en tidpunkt då ämnet inte införts i grundskoleförordningen. Merparten av alla kursplaner är dock antagna efter denna tidpunkt.

När det gäller ANT-frågor och frågor om sex och samlevnad inklusive homosexualitet kan konstateras att dessa ämnen enbart i ett par fall nämns i kursplaner till obligatoriska ämnen. I ytterligare några fall nämns dessa ämnen i kursplaner i tillvalsämnen eller valbara kurser. Långt ifrån alla studerande läser dock dessa kurser. Med hänsyn till att dessa ämnen inbegriper relativt centrala frågeställningar kan det tyckas anmärkningsvärt att inte dessa ämnen på ett tydligare sätt nämns i obligatoriska kursplaner.

Sex- och samlevnadsfrågorna är ett exempel på att viktiga ämnen i första hand tas upp i ämnesutbildningen, i detta fall ämnet biologi. Ett sådant ämne kommer därmed inte att tas upp i utbildningen för blivande lärare som inte studerar med inriktning mot naturvetenskap. Samtidigt kan detta vara en

medveten strategi. Umeå framhåller i sitt svar att det viktiga inte är att alla blivande lärare får utbildning i alla viktigare ämnen utan att åtminstone några lärare har de aktuella kunskaperna i fråga.

Ett annat skäl till denna ordning kan vara bristen på utrymme i den praktisk-pedagogiska delen av grundskollärautbildningen. Den s.k. stoffträngseln uppfattas allmänt som stor, och flera av högskolorna betonar att detta problem är stort. Den slutsats som professor Bertil Gran drar i sin rapport är att den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen bör utökas.

I den i kapitel 9 nämnda departementspromemorian framhålls att bilden är splittrad när det gäller i vilken grad som blivande grundskollärare får utbildning i IT. Samma uppfattning framhålls i regeringspropositionen 1995/96:125 (se kapitel 5). Enkätsvaren styrker denna uppfattning. Å ena sidan synes framväxten av IT ha kommit så snabbt att detta ämne ännu inte har satt sin prägel på kursplanerna. Samtidigt uppger många av lärosätena att man erbjuder alla lärarstuderande obligatoriska datautbildningskurser i något av de inledande avsnitten av utbildningen. Kurserna har samtidigt högst olika längd.

De kurser som meddelas ger i första hand de studerande en viss grundläggande vana att handskas med datorer. Däremot synes kurserna inte i samma grad vara inriktade på att lära de blivande lärarna hur man kan använda datorer som pedagogiskt hjälpmedel. Flera av högskolorna anger att detta ämne i högre grad än nu bör tas upp i ämnesdidaktiska kurser.

Enkätundersökningen visar dessutom att kursplanerna många gånger har en otydlig och tolkningsbar utformning. Detta kan vara en medveten strävan att decentralisera och överlåta utformningen i så hög grad åt läraren. Det kan också vara ett sätt att handskas med den s. k. stoffträngseln och därmed med den svåra frågan om vilka ämnen som skall ingå i den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen.

En annan slutsats som kan dras av undersökningen är att temaämnen har svårt att få plats i en utbildning som huvudsakligen planeras på flera olika institutioner och fakulteter. Flera högskolor framhåller att denna splittring utgör ett problem för lärarutbildningen och att den därmed inte blir tillräckligt sammanhållen.

Av enkätsvaren att döma har det som utskottet anfört i de aktuella ämnena haft en viss påverkan på utbildningens innehåll. Remissvaren ger dock även i denna fråga en relativt splittrad bild. Det finns högskolor som framhåller att utskottets uttalanden sannolikt inte når ner till de ansvariga för utformningen av olika utbildningar vid landets universitet och högskolor. Vidare har flera av högskolorna valt att inte kommentera denna fråga, vilket skulle kunna tolkas som att man inte anser att dessa uttalanden har haft någon påvisbar effekt. I flera fall har också lärosätena anfört att de nämnda kunskapsområdena har återfunnits i utbildningen långt innan utskottet har framhållit vikten härav.

Den av regeringen utfärdade examensordningen är det instrument som på nationell nivå styr lärarutbildningen. Om utskottet önskar påverka lärarutbildningen i visst avseende kan en väg därför vara att riksdagen i ett

tillkännagivande fäster regeringens uppmärksamhet på behovet av att överväga ändringar i examensordningen.

Högskolan i XXXXX

Enkät angående innehållet i utbildningsprogrammen för grundskolläraryxamen 1–7 och grundskolläraryxamen 4–9

Utbildningsutskottet i riksdagen önskar följa upp i vad mån utbildningen av grundskollärare tar upp vissa ämnen eller teman. Det gäller sådant som skall behandlas i grundskolans undervisning eller förverkligas i dess arbete och där utskottet har uttryckt förväntningar på lärarutbildningen, utan att dock ha föreslagit några formella tillkännagivanden till regeringen.

Utskottet översänder därför bifogade enkät med frågor som respektive lärosäte skall besvara skriftligt. På sidan 2 i denna skrivelse tecknas en bakgrund till enkäten. På sidorna 3 och 4 återfinns frågorna. De gäller de två programmen för grundskolläraryxamen 1–7 och för grundskolläraryxamen 4–9. Om ett lärosäte enbart meddelar den förstnämnda utbildningen behöver endast enkäten på sidan 3 fyllas i. Lämpliga att besvara frågorna bör vara programansvariga eller motsvarande för dessa två utbildningsprogram.

Efter råd från bland annat företrädare för Lärarförbundet, som nyligen genomfört en utvärdering av lärarutbildningen, har utskottet valt att sända ut denna enkät direkt till de programansvariga. Namnen på dessa har erhållits från institutionen för lärarutbildning vid Uppsala universitet. Om två namn erhållits vid samma högskola har enkäten sänts till båda två. I den mån Ni som mottagare av denna enkät inte längre fungerar som programansvarig ber vi Er att kontakta undertecknad och om möjligt även överlämna enkäten till den nye programansvarige.

Utbildningsutskottet önskar erhålla svar på dessa frågor senast den 23 februari 1995. Svaren kan redovisas på denna blankett eller i en särskild skrivelse. Som framgår av sidorna 3 och 4 skall svaren i vissa fall kompletteras med utdrag ur relevanta kursplaner.

Frågor kan besvaras av Ingemar Delveborn, tel. 08-786 49 96, eller Görel Sävborg-Lundgren, tel. 08-786 42 39.

Svaren sänds till: Ingemar Delveborn, Riksdagens revisorer, 100 12 Stockholm.

Tack på förhand för Er medverkan!

Ingemar Delveborn
revisionsdirektör, på uppdrag av utbildningsutskottet

Allmän bakgrund till enkäten

Under senare år har riksdagen beslutat om flera betydelsefulla förändringar av dess eget arbete. Avsikten är att påskynda budgetarbetet och att riksdagsarbetet skall bli mindre inriktat på detaljer. Genom att budgetarbetet koncentreras till hösten är ambitionen att våren kan inriktas på lagstiftningsarbete samt utvärdering och uppföljning av tidigare riksdagsbeslut.

Uppföljning och utvärdering av både reformer och den fortlöpande verksamheten inom såväl skolan som högskolan genomförs i stor utsträckning av Skolverket och Högskoleverket. Utbildningsutskottet följer med uppmärksamhet sådana utvärderingar samt dessa myndigheters verksamhet i övrigt. Även andra aktörer genomför ibland utvärderingar som området, och som utskottet följaktligen också med intresse tar del av.

Läroplaner är ett angeläget område att utvärdera, både med anledning av de förändringar av högskolan som genomfördes år 1993 samt de nya läroplaner för skolväsendet som utfärdades år 1994. Utvärderingar av läroplaner eller delar därav har nyligen genomförts resp. genomförs just nu av Högskoleverket och Utbildningsdepartementet. Även Lärarförbundet redovisade hösten 1995 en utvärdering av grundskolläroplanerna. Utskottet har beslutat att ta initiativ till en egen uppföljning av utskottets uttalanden – som inte fått formen av tillkännagivanden till regeringen – i vissa frågor som gäller läroplanernas innehåll och som inte har tagits upp i tillräcklig grad i de utvärderingar som är nämnda ovan.

I samband med behandlingen av motioner har utskottet uttryckt vissa förväntningar på att läroplanerna skall ge de blivande lärarna kunskaper inom följande ämnen:

- a) elev- och föräldrainflytande
- b) utvecklingssamtal
- c) alkohol, narkotika och tobak (ANT)
- d) sex- och samlevnadsfrågor inkl. homosexualitet
- e) informationsteknik (IT)

Krav på att lärare har kunskaper inom dessa områden följer av läroplanen (Lpo 94) och av grundskoleförordningen. Enligt läroplanen skall skolan ha som mål att eleverna tar ansvar för sina studier och har inflytande över det inre arbetet i skolan. Lärarna skall se till att varje elev får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Lärarna skall också samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skol-

situation och kunskapsutveckling. Härtill skall skolan ansvara för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i olika ämnen. Bland sådana kunskapsområden nämns sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger. Enligt grundskoleförordningen (1994:1194) skall läraren minst en gång varje termin samtala med varje elev och dennes vårdnadshavare om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal).

Utskottets uttalanden vad gäller de fyra första temaämnena är sålunda i linje med de krav som ställs på lärare i Lpo 94 och i grundskoleförordningen. Däremot finns inte uttryckligen sagt i examensordningen (bilaga 3 till högskoleförordningen, 1993:100) att för grundskollärarexamen skall krävas kunskaper inom dessa fyra temaämnena. När det gäller IT finns inte något direkt utsagt i läroplanen eller grundskoleförordningen, men utskottet har bedömt det som viktigt att kunskaper om IT finns med i lärarutbildningen eftersom skolan spelar en avgörande roll när det gäller att skapa förutsättningar för en likvärdig tillgång till informationsteknik.

Syftet med denna enkät är därför att undersöka huruvida landets olika högskolor ger de blivande grundskollärarna utbildning i de angivna temaämnena.

Frågor angående utbildningen för grundskollära-examen 1-7

1) Tas nämnda temaämnen upp i utbildningen för denna examen?

a) elev- och föräldrainflytande	Ja ☐	Nej ☐
b) utvecklingssamtal	Ja ☐	Nej ☐
c) alkohol, narkotika och tobak	Ja ☐	Nej ☐
d) sex, samlevnad inkl homosexualitet	Ja ☐	Nej ☐
e) informationsteknik (IT)	Ja ☐	Nej ☐

2) Om undervisning i dessa temaämnen ges, i vilka delar av utbildningen och i vilka kurser sker detta? Om undervisning sker, bifoga relevant utdrag ur kursplanen i svarsskrivelsen!

a) elev- och föräldrainflytande:

Utbildningsdel (inkl. poäng).....

Kurs (inkl. poäng)

b) utvecklingssamtal:

Utbildningsdel (inkl. poäng).....

Kurs (inkl. poäng)

c) alkohol, narkotika och tobak:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

d) sex och samlevnad inkl homosexualitet:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

e) informationsteknik (IT)

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

3) Kan utbildningstiden för var och en av dessa fem temaämnen anges i antalet timmar? Om inte, kan den ungefärliga tidsåtgången uppskattas?

a) elev- och föräldrainflytande	Ant. tim...	Ungefärligt ant. tim...	Ej möjligt uppskatta ☐
b) utvecklingssamtal	Ant. tim...	Ungefärligt ant. tim...	Ej möjligt uppskatta ☐
c) alkohol, narkotika och tobak	Ant tim ...	Ungefärligt ant. tim...	Ej möjligt uppskatta ☐
d) sex, samlevnad inkl homosexualitet	Ant. tim ...	Ungefärligt ant. tim...	Ej möjligt uppskatta ☐
e) informationsteknik (IT)	Ant. tim ...	Ungefärligt ant. tim...	Ej möjligt uppskatta ☐

4) Om en eller flera av dessa temaämnen inte tas upp, vad utgör skälet härför?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) Anser Ni som programansvarig eller motsvarande att Ni och Er högskola uppmärksammat vad Utbildningsutskottet anfört om de angivna temaämnena? Har Ni påverkats härav?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Frågor angående utbildningen för grundskolläraexamen 4–9

1) Tas nämnda temaämnen upp i utbildningen för denna examen?

a) elev- och föräldrainflytande	Ja ☐	Nej ☐
b) utvecklingssamtal	Ja ☐	Nej ☐
c) alkohol, narkotika och tobak	Ja ☐	Nej ☐
d) sex, samlevnad inkl homosexualitet	Ja ☐	Nej ☐
e) informationsteknik (IT)	Ja ☐	Nej ☐

2) Om undervisning i dessa temaämnen ges, i vilka delar av utbildningen och i vilka kurser sker detta? Om undervisning sker, bifoga relevant utdrag ur kursplanen i svarsskrivelsen!

a) elev- och föräldrainflytande:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

b) utvecklingssamtal:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

c) alkohol, narkotika och tobak:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

d) sex och samlevnad inkl homosexualitet:

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

e) informationsteknik (IT)

Utbildningsdel (inkl. poäng)

Kurs (inkl. poäng)

3) Kan utbildningstiden för var och en av dessa fem temaämnen anges i antalet timmar? Om inte, kan den ungefärliga tidsåtgången uppskattas?

a) elev- och föräldrainflytande	Ant. tim....	Ungefärligt ant. tim....	Ej möjligt uppskatta ☐
b) utvecklingssamtal	Ant. tim....	Ungefärligt ant. tim....	Ej möjligt uppskatta ☐
c) alkohol, narkotika och tobak	Ant. tim....	Ungefärligt ant. tim....	Ej möjligt uppskatta ☐
d) sex, samlevnad inkl homosexualitet	Ant. tim....	Ungefärligt ant. tim....	Ej möjligt uppskatta ☐
e) informationsteknik (IT)	Ant. tim....	Ungefärligt ant. tim....	Ej möjligt uppskatta ☐

4) Om en eller flera av dessa temaämnen inte tas upp, vad utgör skälet härför?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) Anser Ni som programansvarig eller motsvarande att Ni och Er högskola uppmärksammat vad Utbildningsutskottet anfört om de angivna temaämnena? Har Ni påverkats härav?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bilden av lärarutbildningen stämmer inte

JDAHL är lärarutbildningskollektivet vid Högskolan i Gäddede. Hon arbetar mot den bästa utbildningen för lärare i Sverige.

● I HÖSTAS presenterade professor Bertil Gran sin utvärdering av grundskollära utbildningen, gjord på uppdrag av Läroförbundsstyrelsen. Hans rapport har uppmärksammat i både dagspress och dagstidningar. Slutsatsen i rapporten är att lärarutbildningarna i Stockholm, Göteborg, Falun och Kristianstad inte håller måttet. Som ansvarig för lärarutbildningen i matematik och naturvetenskap i Kristianstad uppskattar jag att utomstående granskar våra utbildningar. Det ger alltid goda möjligheter till eftertanke och förändring.

Till viss del kan man dock se denna utvärdering som en partsinlägg. Att en professor i pedagogik för lite av hans ämne förväntar sig en. Hade utvärderaren varit professor i historia hade säkert historieämnets ställning varit för svag osv.

DET SOM FÅR MIG att reagera är att Högskolan i Kristianstad utpekas som dålig på områden som vi enligt våra studenter faktiskt är bra på. Jag tänker då speciellt på data/IT-området och frågor om sex och samlevnad. Låt mig få presentera hur vi behandlar dessa områden.

Under första eller andra terminen är alla lärarsuderande, således även förskollärare och fritidspedagoger, schemalagda en halv-dag/vecka i datasalen. Eftersom studenterna har mycket varierande förkunskaper har vi valt att låta var och en arbeta självständigt i egen takt, men med handledning. En fastlagd grundkurs måste alla klara av i denna ingår kunskapsprov om DOS och Windows, att lära sig alla delar av det integrerade programmet Works, arbeta med layout, söka i högskolans biblioteksbas och olika sökvägar i Internet. Sedan tre år tillbaka har alla studenter en egen E-post-adress som de fritt kan använda.

DÄRUTÖVER ska studenten göra minst en fördjupningsuppgift, men många gör fler. Exempel på sådana är att arbeta vidare med DOS, Windows eller Internet, prova på andra programvaror såsom Word eller Excel, arbeta med multimedia eller utvärdera olika undervisningsprogram.

Varje ämne utnyttjar sedan datorn på olika sätt i utbildningen, både för skrivuppgifter och för tillämpningsprogram. Studenterna har fritt tillträde till våra datasalar dygnet runt. Tillgången på

datorer är god, det är mycket ovanligt att man hittar en ledig dator.

Jag citerar Lärarnas Tidning där det i artikeln om utvärderingen heter: "Med tanke på den betydelse som informationstekniken kommer att ha i framtidens skola är det uppseendeväckande att ämnet inte tas upp i undervisningen". Varken studenterna eller vi lärare förstår hur man kan dra denna slutsats. Sedan grundskollära utbildningen startade 1988 har utbildningen varit ett oblitligt tekniskt moment för alla. Med tanke på den snabba utvecklingen har undervisningen hela tiden förändrats. Självklart kan man göra mer, men att påstå att vi inte tar upp informationstekniken i utbildningen är väl magstarkt.

NÅR DET GÄLLER ämnet sex och samlevnad samarbetar vi här på lärarutbildningen i Kristianstad med landstingets folkhälsoavdelning i ett tema om HALSA med utgångspunkt från WHO:s projekt HEALTHY SCHOOL. Tyngdpunkten i utbildningen utgörs av ett tvådagars internat. Veckan före internaten får studenterna träffa en skolledare, en mellanstadie-lärare och en metodiklektor för att

diskutera nätverksträningen i skolan, som en del av samhället, eller kanske hellre samhället som en resurs i skolan.

UNDER INTERNATET anlitas olika resurser för att informera, provocera och locka till eftertanke och personligt ställningstagande. Innehållet om hälsa behandlas ur ett individperspektiv, som t ex olika sätt att arbeta mot rökning, värderingar i alkohol- och markotikfrågor, hur man kan mota barns frågor om sex, hur man kan förebygga åtsörningar osv. Arbetsättet utgörs av diskussioner, dramatiseringar m m. Genomgående diskuteras lärarens roll som förebild för eleverna.

Under den efterföljande praktiken har studenterna till uppgift att reflektera över dessa frågor och sätta sig in i hur deras praktiska liv arbetar med dem. Praktiken följer upp med ett avslutande seminarium om hälsa i skolan.

Eftersom utvärderingar av lärarutbildningen alltid får stort genomslag i pressen vill jag med detta inlägg visa hur liten samstämmighet det ibland kan vara mellan det som skrivs och hur det ser ut i verkligheten.

Interkulturell undervisning en utmaning

1995/96:URD1

UTBILDNINGSPÅSKOTTET:
Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?

SVERIGES
RIKSDAG

Beställningar:
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
Tel 08-786 58 10
Fax 08-786 61 76
